

JAKUB SZYNKIEWICZ*

Henryk JANKOWSKI**

Özet

Bu yazı, Jakub Szynkiewicz (Jakob Schinkewitsch)'in hayatını, meslekî ve bilimsel etkinliklerini tanıtmaktadır. Polonya'nın (bugün Beyaz Rusya) Lachowicze köyünde doğmuş olan Szynkiewicz, 1939 öncesi Polonya-Litvanya Tatarları topluluğundan en büyük ün ve rütbe kazanmış biridir. Berlin Üniversitesinden 1925'te doktora diplomasını kazanan Szynkiewicz, aynı yıl Polonya Müslümanlarının ilk toplantısında müftü olarak seçilmiştir. Türklük araştırmalarında en tanınmış yazısı Kışasü'l- Enbiyâ üzerine yazılmış bir makalesi olup kitap ve yazıları arasında İslam dinini öğreten çalışmaları ve Litvanya-Polonya Tatarlarının dinî edebiyatına ilişkin incelemeleri bulunmaktadır. Szynkiewicz, Polonya hükümetinin resmî temsilcisi olarak birçok kez Yakın Doğu ülkelerini ziyaret etmiştir. Nazi Almanya'sına göstermiş olduğu yakınlık dolayısıyla, 1944'te ana yurdunu terk edip önce Almanya'ya, sonra Mısır'a, nihayet ABD'ye sığınarak 1966'da ölmüştür.

Anahtar kelimeler: Jakub Szynkiewicz, Litvanya-Polonya Tatarı, araştırmacı, müftü.

Jakub Szynkiewicz

Abstract

*This paper presents the professional career of Jakub Szynkiewicz (Jakob Schinkewitsch), an Orientalist and Mufti. Szynkiewicz, born in a Lithuanian-Polish Tatar family in Lachowicze (formerly Poland, today Belorussia), was one the most renowned Tatar scholars and the chief spiritual Tatar leader in Poland before 1939. He received his PhD from the University of Berlin in 1925. In the same year he was elected Mufti by the Polish Tatars. Szynkiewicz penned and published some books related to the teaching of Islam to Lithuanian-Polish Tatars and a few studies on religion and literature of his Tatar community, his best-known study being the one on *Qisas al-Anbiyâ*. He also travelled to the countries of the Near East as an official representative of Polish authorities. Because of his close relations to the Nazi Germans, he fled from his homeland to Germany in 1944, then Egypt and lastly to the USA, where he died in 1966.*

Keywords: Jakub Szynkiewicz, Lithuanian-Polish Tatar, scholar and Mufti.

* Bu çalışma, 25-26 Ekim 2007 tarihinde Prof. Dr. Saadet Çağatay'ın 100. Doğum Yıldönümü Etkinlikleri kapsamında Bölümümüzce düzenlenen "Saadet Çağatay Kişiliğinde Willy Bang Kaup Öğretisi" Sempozyumunda sunulan bildirinin makale hâline getirilmiş biçimidir.

** Prof. Dr., Adam Mickiewicz Üniversitesi Asya Araştırmaları Bölümü, e-posta: henryk.jankowski@amu.edu.pl

1. HAYATI

Jakub Szykiewicz¹ 16 Nisan 1884'te Lachowicze'de² doğmuş ve 1966'da, ABD'nin Connecticut eyaleti, New Haven şehrinde vefat etmiştir. Doğu Dilleri derslerine 1910 yılında Petersburg'da başlamış, ancak 4. sınıf öğrencisi iken savaş nedeniyle üniversiteyi bırakmak zorunda kalmıştır. Savaş yılları sırasında 1917'de cephede, 1918-1919 arasında ise Kırım'da asker olarak hizmet etmiştir. Kırım'dan 1918'de yeniden kurulan Polonya'ya dönmüş ve devlet bursuyla Petersburg'ta başlamış olduğu derslerini tamamlamak amacıyla Berlin Üniversitesine gönderilmiştir. Berlin Üniversitesinden 1925'te doktora diplomasıyla mezun olmuş, ertesi yıl Vilna'ya dönüp yerleşmiştir (Miśkiewicz 1990: 45). Daha Berlin'de iken, 1925 senesinde Polonya Müslümanlarının ilk toplantısında müftü olarak seçilmiştir³. Müftülük görevi ömür boyu olduğundan, Szykiewicz'in 1944'te Polonya'dan (o zamanki Litvanya'dan) ayrılmasından muhaceretteki hayatının sonuna kadar (1966) yeni müftü seçilememiştir.

Polonya'da Müslümanların müftüsü iken, Szykiewicz gerek Müslümanları gerek Polonya hükümetini temsilen birkaç defa yurtdışı yolculuğunda bulunmuştur. İlk seferini 1926'da Mısır'a yapmış, Avrupa'nın tek Müslüman temsilcisi olarak hilafet konferansına katılmıştır. Dönerken İstanbul'u da ziyaret etmiştir. Szykiewicz, dindar ve muhafazakâr bir Müslüman olup, Atatürk'ün reformlarına karşı idi. İkinci kez Yakın Doğu'ya 1930'da, Polonya hükümeti temsilcisi olarak Hicaz'a, şimdiki Suudi Arabistan'a, sonra Mısır'a ulaşmıştır. Dönüşünde Beyrut, Şam ve Kudüs'ü gezmiş (Miśkiewicz 1990: 140-141); aynı yıl Yugoslavya Müslümanlarını ziyareti etmiştir. 1937'de yine yola çıkıp Yakın Doğu'ya gitmiş ve Hindistan Müslümanları arasında bulunmuştur (Miśkiewicz 1990: 144).

Litvanyalıların Vilna'yı 10 Ekim 1939 tarihinde zaptetmelerinden sonra, Polonya uyrukluğundan vazgeçerek Litvanya vatandaşlığını kabul etmiştir. 1941'de ise Almanların istilâsından sonra Nazi hükümetine yakınlık göstererek Litvanya, Letonya, Estonya ve Beyaz Rusya bölgelerinde kurulmuş olan *Ostland* adlı Alman eyaletinin müftüsü olarak atanmıştır (Tyszkiewicz 2002: 149-150).⁴ 1944'te Rusların Almanları yenmesi üzerine,

¹ Polonya döneminde adını kullandığı şekil, o zamanın imlâsına göre gerek *Jakub*, gerekse *Jakób*'tur. Türkoloji araştırmalarında soyadı *Schinkewitsch* olarak Almanca şekliyle yayılmıştır.

² Önce Litvanya Büyük Düklüğü, 1773-1918 arasında Rusya, 1918-1939 arasında Polonya, şimdi ise Beyaz Rusya.

³ Seçim 28-29 Aralık 1925 tarihlerinde, bütün Polonya İslam cemaatleri temsilcilerinin Vilna'daki toplantısında yapılmıştır. Diğer üç aday olarak Adam Murza Murzicz, İbrahim Aleksandrowicz ve Jakub Romanowicz çıkmışlardır (Miśkiewicz (1990: 44; Tyszkiewicz 2002: 143). Szykiewicz müftülük görevine 1926'da getirilmiştir.

⁴ Tyszkiewicz'e göre, Szykiewicz'in bu kararını Berlin'deki eski üniversite arkadaşı olan Joseph Goebbels etkilemiştir. Savaş yıllarında Szykiewicz, Yahudi soyundan olmadıklarını ispat ederek, Litvanya Karaylarına yardım etmiştir.

Szykiewicz, Alman yanlısı başka birkaç kişiyle beraber Almanya'ya sığınmıştır. Sonra Almanya'yı terk edip Mısır'a gitmiş ve son olarak ABD'ye göç etmiştir. Szykiewicz'in 1944 sonrası hayatı yeterince incelenmemiştir⁵. Bay Potereiko'ya göre, 1910 doğumlu eşi Lydia; 1982'de Waterbury, New Haven şehri, Connecticut eyaletinde dünyadan ayrılmıştır.

BİLİMSEL ETKİNLİKLERİ

Szykiewicz'in yazdığı bilimsel eserler sayıca azdır. Sadece beş tane yazısını tespit edebildik. En tanınan ve en önemli yazısı, *Kıışaşı'l- Enbiyâ* üzerine iki kısımdan oluşan incelemesidir (Schinkewitsch 1926, 1927). Polonya'da yaşadığı dönemde *Rocznik Tatarski* (Tatar Yıllığı) dergisinde iki yazısı çıkmıştır: Biri *O kitabie* (Kitap hakkında, 1932), öbürü *Literatura religijna Tatarów litewskich i jej pochodzenie* (Litvanya Tatarlarının dinî edebiyatı ve edebiyatın kökenleri, 1935a). Aynı sene Szykiewicz *kitab* hakkındaki bir incelemenin değerlendirmesini de yayımladı (Szykiewicz 1935b). Son olarak, Dziadulewicz'in *Herbarz Tatarski* adlı Tatar şeceresinin ekinde Doğu ad ve terimlerini anlatan bir yazısı vardır (Szykiewicz 1929: 457-473).

2. MÜFTÜ ETKİNLİKLERİ

Szykiewicz'in bu alandaki faaliyeti çok büyük önem taşıyor. Müftü olarak üç dinî kitap yayımladı: Birincisi, onun doktora teziyle ilgili, aynı zamanda Müslümanlar için çok önemli olan ve 1928'de yayımlanan *Historia Proroków* (Nebilerin Kıssaları); ikincisi, 1935 tarihli *Tedźwid. Nauka czytania Koranu* (Tecvid. Kuran Okuma Dersleri); üçüncüsü ise aynı yıl yayımlanmış *Áyât min al-Şur'ân al-'azîm. Wersety z Koranu* (Kuran Ayetleri)⁶.

Yukarıda belirtildiği gibi, Szykiewicz, Polonya döneminde resmî makamda olup birçok defa yurtdışı ziyaretinde bulunmuştur.

1932'de, kurucusu Leon Kryczyński olan Tatar Arşiv ve Millî Müzesine, Kryczyński'nin Zamość şehrine gitmesiyle Vilna Müftülüğü sahip olmuştur. Adı geçen arşiv ve müze koleksiyonunda bulunan birçok değerli belge, yazma ve kitap savaştan sonra Şaşıal koleksiyonuyla beraber Litvanya Millî Müzesine götürülmüş ve bugüne kadar da bu müzede korunmuştur. Ne yazık ki buradaki bazı yazmalar kaybolmuştur.

⁵ 84 yaşındaki Adam Alexander (Aleksandrowicz), Amerika'da yaşayan Polonya, Beyaz Rusya ve Litvanya muhacir Tatarlarının sabık imamıyla yaptığım telefon görüşmesinde, Szykiewicz'in son yıllarda ağır hasta olup New York'tan Connecticut eyaletine göç ettiğini ve cemaat için hizmet edemediğini öğrendim.

⁶ Yazık ki Amerika dönemindeki hiçbir makale ya da kitabı hakkında bilgimiz yoktur.

Yardımcısı Jakub Romanowicz ile Szynekiewicz, Polonya ve Litvanya Tatarlarının farklı farklı örf-âdetlerini ve öncelikle dinî farz, vecibe ve sünnetlerini birleştirmeye çabalamıştır. Ne var ki bu gayretlerinde geleneksel cemaatler ona karşı çıkmıştır (Miśkiewicz 1990: 80). Öncelikle müftülüğünün ilk yıllarında Szynekiewicz ile Polonya Tatarlarının Kültür-Eğitim Derneğinin bazı önde gelen etkili temsilcileri arasında anlaşmazlıklar ortaya çıkmıştır. Kryczyński kardeşlerin yönettikleri bu dernek, diyanet işlerinde daha açık, daha demokratik başkanlığın gerektiğini savunmuş, Szynekiewicz ise geleneksel otoriter müftü idaresini istemiştir. Bu ve benzeri konularda yıllarca süregelen kavgalar, yeniden canlanmış Tatar ve Müslüman birliğine zarar getirmiş; ancak 1930'lu yılların sonunda anlaşmazlık ortadan kalkmıştır.

4. SZYNEKIEWICZ İNCELEMELERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

4. 1. Bilimsel Eserleri

‘Kışaşü’l- Enbiyâ’ya dair makalesi bilim dünyasında tanınmış olduğu için, aşağıda Szynekiewicz’in sadece diğer yazılarını kısaca tanıtacağız.

Kitap hakkında (Szynekiewicz 1932: 188-194) adlı yazısı, mahsus bir Tatar edebî türünün tasnifi ve tasviridir. Önce Szynekiewicz *kitab*’ın ne olduğunu belirtmektedir⁷. İncelediği *kitab* o zaman Kruszyniany Camiinde bulunmuştur. Müstensihî Yusuf Heliaszewicz/Jozef Eliaszewicz, yazıldığı tarih 1792 (Szynekiewicz’e göre en eskilerden biri)⁸, sayfa sayısı tahminen 288’dir. Dili, Lehçeden etkilenmiş Beyaz Rusçadır. Szynekiewicz, *kitab*’ın bütün konularını birbiri ardından verir (s. 188-190). Sonra ketebesini çözüp (s. 191) seçilmiş parçalardan örnekler sunar (s. 191-191). Szynekiewicz’in bu kısa yazısı zannımızca çok önemlidir; çünkü bir Tatar *kitabı*’nın mündericesi okuyuculara ilk kez sunulmuştur. Bu *kitab* savaş yıllarında kaybolmuştur; sadece Szynekiewicz’in adı geçen yazısında baş sayfasından bir fotoğraf görülebilir (Szynekiewicz 1935b: 145).

İkinci yazısı da önceki gibi çok önemlidir. Bu yazı, Litvanya Tatarlarının dinî edebiyatının ilk tasniflerinden biridir. Szynekiewicz, elyazması eserlerle yetinmeyerek, basma ve hatta Latin harfleriyle basılmış eserleri de ele alır. Ancak Szynekiewicz’in bu yazıdaki ikinci hedefi olan Litvanya Tatarlarının İslam edebiyatının kaynaklarını belirleme çabasının, tasnifi kadar başarılı olduğu söylenemez. Yine de hemen ekleyelim ki bu hedef bugüne kadar tamamıyla gerçekleştirilememiştir.

⁷ *Kitap*, Litvanya Tatarlarının çeşitli içerikte elyazması bir eseridir. Drozd, Dziekan ve Majda kataloğunda (2000: 50-54) 11; Miśkinene, Namaviçjute ve Pokrovskaja kataloğunda ise (2005: 34-70) 15 tane tanınmış ya da tespit edebilmiş *kitab* gösterilir.

⁸ Bugün birkaç tane daha eski *kitab* tespit edilmiştir. 16. yüzyılda istinsah edilmiş iki tane *kitab* bilinmektedir.

Genel olarak, Szykiewicz söz konusu edebiyatın karışık olduğunu tespit eder. Belirttiği gibi, dinî eserlerin Arapça parçaları dil bakımından hep aynıdır; sadece şerh ve yorumları, namaz kılma talimatları ve bazı dualar değişir. Bunların en eski parçaları Doğu Türkçesinde⁹; Türkiye ve Kırım'ın etkisi sonradan görülür. Diğer taraftan, Türkiye Türkçesinin tesiri, daha geç ve zamanımıza daha yakın olduğu için, sayısal olarak daha fazladır (1935b: 142). Maalesef bu genel notların dışında edebiyatın menşei hakkında hiçbir ayrıntılı bilgi yoktur.

Üçüncü yazısı bizce en zayıf olanıdır. Türkçe, Arapça ve Farsça kelimelerin açıklanması ciddi bir bilimsel nitelik taşımaz. Szykiewicz hiç kaynak vermezken, bir sıra yanlış ve esassız etimolojik bilgi verir. Örn. *Bahadur* erkek adı (Szykiewicz 1929: 458) Moğolca değil; Moğolcadan gelse de, verilmiş şekil Yeni Farsçadır. Szykiewicz, bazı kişi adlarını anlatarak yan yana birkaç etimolojik bilgi verip hiçbirini yeterince tahlil etmez. Örn. “*Afied = Afiet Ar. 'bela', Ar. 'Afijet 'sağlık', Jafet 'özel ad, Nuh'un oğlu'*” (Szykiewicz 1929: 457). Başka bir örnek, *Uszen* Türkçe ‘tembel’ (Szykiewicz 1929: 473) olamaz; çünkü *üşen* kelimesi Türkçede yoktur, *üşenç* olmalıdır. Ama en önemlisi, öyle bir kelime Türk erkek adları arasında yoktur.

4. 2. Dinî Eserleri

Bu eserlerinden ikisi (*Tecvîd*'le *Kur'ân Âyetleri*), dil ve şekilleri kalıplaşmış olduklarından, araştırmacılar için pek ilginç değillerdir. Yazımızda Szykiewicz'in başka bir çalışmasını, *Notatki Wielkiego Muftiego Dra Jakuba Szykiewicza 'Büyük Müftü Dr. Jakub Szykiewicz'in Notları'* adlı, yayımlanmamış notlarını da ele alacağız¹⁰. Defterin varak sayısı 61, yani 122 sayfa. Szykiewicz, notlarını çoğunlukla varakların tek sayfasına yazmış, bazı yerlerde ise öteki sayfalara da düşüncelerini eklemiştir. Bu eklenmiş düşünce ve mülahazalar, genelde karşılaştırmalı niteliktedir.

Söz konusu notları Szykiewicz, Şam'da satın alınmış bir deftere dinî konular üzerine 1932'de yazmıştır. Defter, Polonya ve Litvanya Tatarları tarafından kullanılan tipik bir ilmihali andırır. Bu ilmihalde Szykiewicz'in eliyle yazılmış Arapça ve Türkçe dualar ile Lehçe talimatlar yer almaktadır. Arapça ve Türkçe metinler Arap yazısıyla, Lehçe mülahazalar ise Latin yazısıyla yazılıdır. Birkaç defa Lehçe talimatlar da Arap yazısıyla yazılmıştır; örn. 30,5 تر راط 'üç kere'. Bunlar eski ilmihallerden kopyalanmış olmalıdır; öbür Lehçe talimatlar ise Szykiewicz'in kendisinden kaynaklanabilir.

⁹ Szykiewicz *Çağatayca* terimini kullanır.

¹⁰ Szykiewicz'in bu defteri, şu anda Prof. Selim Chazbijewicz'in şahsi arşivinde bulunmaktadır. Defterden bana bir fotokopi verdiği için kendisine teşekkürlerimi bildirmek istiyorum.

Yukarıda söylediğimiz gibi, Szynkiewicz; namaz kılma usulleri, dua okuma tertipleri ve diğer dinî farz, vecibe ve sünnetleri birleştirmeye çalışmıştır. Kudüs'te bulunduğu zaman namazlara katılmış, din görevlileriyle konuşmuş ve yeni tecrübeler edinmiştir. Sonra, Polonya'da adları geçen notları yazarken bu tecrübelerden yararlanarak yerli âdetleri Kudüs'tekilerle karşılaştırmıştır. Defterin birçok yerinde "Kudüs'te şöyle, Kudüs'te böyle" diye yazmıştır.

Defterin içerikleri

Varak	Konu
1-23	Cenazeye ilgili dua ve farzlar
24	Mezarlıktan geçerken okunacak dua
25	Mezarlığa girerken okunacak dua Kabre yaklaşırken okunacak dua
26	Selâm verirken kabre sağ el koyulup okunacak dua
28-29,3	Sağ elini mezara koyup okunmalıdır
29,4-30,9	Türkçe dua
31	Mezarlıkta şu yedi sure okunmalıdır
32	Mezarlıktan çıkarken okunacak dua
33	Yâsîn niyeti
34	Hasta üzerine okunacak dua
35	Yâsîn'i okuyup bitirince
36	Yâsîn için 1. dua
37	Fitre alırken okunacak dua
37a-39	Akşam yemeğinden sonra okunacak dua
40-43	Yâsîn'den sonra 2. dua
44a,1	Yâsîn'den sonra niyet
49 ¹¹	Yemekten önce okunacak dua Yemekten sonra okunacak dua
50,1	Gece urbaları giyerken
51-52	Hasta üzerinde okunacak dua; Yâsîn'de <i>mubîn</i> diyen yerde durup düşünmeli ve şu dua okunmalıdır
53,1	Sabâh zikrinden sonra okunacak dua
54-57	Nikâh yenilenmesi
58	Şelât-ı Leylat-ı Qadir için Kudüs'te ayrı rekâtlar yok (Ramazan'ın 27. terâvihi)
59	14 Şa'bân günü okunacak Nişf-ı Şa'bân duâsı
60-[61]	Mi'râcü'n-Nebî = Leylat-i İsrâ Regâ'ib gecesi Sûre-i Yâsîn [üç satır]

¹¹ 45-48 varaklar eksik ya da yanlış işaretlenmiş.

3. SONUÇ

Yukarıda değindiğimiz gibi, Szykiewicz dindar ve muhafazakâr Müslüman olmakla birlikte, Litvanya imamlarından geleneksel bir eğitim görmemiştir. Yine de ailesinden ve yakın çevresinden yerli dinî usulleri iyi öğrenip bilgisini geliştirmiş olmalıdır. Polonya ve Litvanya Tatarlarının elyazması dinî edebiyatının seçkin bir uzmanıydı. Sonra, Petersburg ve Berlin üniversitelerinde Doğu Dilleri okudu. Müftü olup Yakın Doğu'yu gezerken, daha önce edindiği bilgileri İslam'ın tam ana ocağındakilerle karşılaştırabilirdi. Bu iki dünya arasında bazı genel benzerlikler olsa da tertip ve usullerinde önemli farklılıklar vardı. Müftünün vazifesi, bunlara cevap verip, hangilerinin korunacağına, hangilerinin bırakılıp “doğru” olanlarla değiştirileceğine karar vermektir.

Notlarından görebildiğimiz kadarıyla Szykiewicz, ibadet konularında fazla yenilikçi olmayıp pek çok eski Tatar geleneğini uygulamıştır. Talimatları Lehçe yazmış olsa da birçok geleneksel Doğu Slavca terim ve kelimeyi kullanmaktan kaçınmamıştır; örn. *dua pieć* ‘dua okumak’, Lehçe ‘czytać modlitwę’; *namaz klaniać się* (59a,5) ‘namaz kılıp secde etmek’, Lehçe ‘czynić pokłony; bić czołem’. Diğer taraftan, *muftiej* [muftıyey] yerine *müftü*, *molla* ~ *mołna* yerine *imam*, *miezin* yerine *muezzin* gibi kelimeleri kullanmıştır. Notlarında bulunan Türkçe dualar eski Tatar ilmihâllerindeki gibi karışık olup çoğunlukla Türkiye Türkçesinde yazılmış, ama yer yer Oğuz olmayan, Kıpçak ya da Doğu Türkçesi unsurları kullanılmış görünür; örn. (2,5-6) *geriden kalğan cemâ'atımızniñ 'ömürleri uzunlığıçün*; (10,4) *takşîrlük birle*; (25,5) *Bu maqâmda yatğanlarnıñ rûhı üçün*.

Sonuç olarak, 1918-1939 yılları arasında Polonya Tatarlarının kültürel ve ictimai hayatlarını Krczyński kardeşler nasıl canladırımlarsa, dinî hayatlarının kuvvetlendirilmesinde de Szykiewicz'in katkısı önemli olmuştur.

KAYNAKLAR

- DROZD, Andrzej, Marek M. DZIEKAN, Tadeusz MAJDA (2000). *Piśmiennictwo i muhiry Tatarów polsko-litewskich*. Warszawa: Res Publica Multiethnica [= Katalog Zabytków Tatarskich, tom III].
- MIŚKIEWICZ, Ali (1990). *Tatarzy polscy 1918-1939*. Warszawa: Państwowe Wydawnictwo Naukowe.
- MIŠKINENE, Galina, Sigita NAMAVIČJUTE, Ekaterina POKROVSKAJA (2005). *Katalog arabskoalfavitnyh rukopesej litovskih tatar*. Vil'njus: Izdatel'stvo Vil'njusskogo Universiteta.
- SCHINKEWITSCH, Jakob (1926-1927). "Rabyūzi's Syntax", *Mitteilungen des Seminars für Orientalische Sprachen zu Berlin, Zweite Abteilung* 29 (1926): 130-172, 30 (1927): 1-57.
- SZYNKIEWICZ, Jakób (1929). "Tłumaczenia słów i nazw orientalistycznych": Stanisław Dziadulewicz. 1929. *Herbarz rodzin tatarskich w Polsce*. Wilno: 457-473.
- SZYNKIEWICZ, Jakób (1932). "O kitabie", *Rocznik Tatarski* 1 (1932): 188-194.
- SZYNKIEWICZ, Jakób (1935a). "Literatura religijna Tatarów litewskich i jej pochodzenie", *Rocznik Tatarski* 2 (1935): 139-143 [Fransızca özeti "La littérature religieuse de Tartares lithuaniens et son origine", 2 fotograf s. 145].
- SZYNKIEWICZ, Jakób (1935b). "Jan Stankevič. 1933. Belaruskija musul'mane i belaruskaja literatura arabskim pis'mom", *Rocznik Tatarski* 2 (1935): 453-455.
- SZYNKIEWICZ, Jakub (1932) *Notatki Wielkiego Muftiego Dra Jakuba Szynekiewicza 'Büyük Müftü Dr. Jakub Szynekiewicz'in Notları'*. [Yayımlanmamış eser, 62 varak].
- TYSZKIEWICZ, Jan (2002) "Polscy działacze tatarscy z lat 1925-1944": Jan Tyszkiewicz. 2002. *Z historii Tatarów polskich. 1794-1944*. Pułtusk: Wyższa szkoła Humanistyczna im. Aleksandra Gieysztora w Pułtusku: 138-152.

Müftülüğün Yayınlarından:

- [SZYNKIEWICZ, Jakób] 1928. *Historia Proroków 'Nebilerin Kissaları'*. Wilno.
- [SMAJKIEWICZ, Ali] 1929. *Praktyczny podręcznik początkowego czytania po arabsku 'Temel Arapça Dersleri'*. Wilno [2. baskısı 1937'de].
- Kalendarz Kieszonkowy na rok 1939. 1356/7 ery muzulm.* 'Cep Takvimi. M. 1939, H. 1356/7'. Wilno.
- [SZYNKIEWICZ, Jakób] 1935. *Tedžwid. Nauka czytania Koranu 'Tecvid. Kuran Okuma Dersleri'*. Wilno.
- [SZYNKIEWICZ, Jakób] 1935. *Âyât min al-Qur'ân al-'azB im. Wersety z Koranu 'Kur'an Ayetleri'*. Wilno, Sarajevo.¹²

¹² Bkz. Miśkiewicz (1990: 103; 180), Drozd, Dziekan, Majda (2000: 66, suret 114).